Anul V, Nr. 12. 30 Martie 1862.

JURNAL,

PENTRU RĔSPÎNDIREA SCIINȚELORŬ NATURALE ÎN ROMANIA

Redigeat
de
Professor Dr. Iuliu Barasu si D. Ananescu.

BUCATARIA SAU NU?

Unŭ celebru și poeticŭ naturalistŭ (Aimé Martin) a dissŭ că foculŭ este între tóte lucrurile Natureĭ, acela care arrată differința între omŭ și animale, maĭ cu sémă în privința mâncăreĭ lorŭ. Într'adevărŭ, materia nutrimentelorŭ nu differă maĭ nimicŭ între omŭ şi animale; Leulŭ mănâncă ca și noĭ carne de óe séŭ carne de vaccă, maĭmuța mănâncă ca noĭ pâine de arbore numitŭ arborele de pâine allŭ maĭmuțelorŭ (Adansonia digitata), însă differința este că omulŭ mănâncă carne fértă și Leulŭ o mănâncă crudă. Câtŭ *despre locuințe*, éră vedemŭ că și unele animale 'șĭ clădoscŭ pa-

latele lorŭ. Marmota alpilorŭ (Arctomys Alpina) 'şĭ face sub pământŭ unŭ bordeiŭ compusŭ de o cameră de dormitŭ şi de o magadiă pentru provisiunĭ de iérnă, darŭ castorulŭ e maĭ aristocratŭ, ellŭ 'şi face pre malulŭ rîurilorŭ o casă cu duoĕ caturĭ; în catulŭ de susŭ este o cameră spaţiósă, unŭ felŭ de salonŭ, unde se face musica vocale, de unŭ gustŭ particulariŭ, însă care nu prea se deosebesce de musica lăutarilorŭ din unele salóne de machala. — Darŭ nicĭ în bordeiulŭ marmoteĭ, nicĭ în casa castoruluĭ nu găsimŭ o bucătărie: eacă că numaĭ bucătăria ne deosebesce de animale. Omulŭ „civilisatŭ" póte sĕ trăiéscă fără teatre, fără şcóle (scimŭ unŭ oraşŭ mare unde şcólele suntŭ închisse de 6 lunĭ) fără arte, fără sciinţe, de multe orĭ fără femeĭ, câte o dată chiarŭ fără ministru, darŭ nicĭ o dată fără bucătarŭ.

Acéstă autoritate vechiă şi omniputinte a bucătărieĭ era însă amerinţată de o mare revoluţiune în anulŭ 1832. După ce Francesiĭ aŭ resturnatŭ în anulŭ 1831 tronululŭ dinastieĭ vechiă a Burbonilorŭ, Germaniĭ aŭ cutesatŭ a rĕsturna în anulŭ 18 2 dinastia âncă şi maĭ vechiă a bucătarilorŭ; căcĭ atuncĭ, uniĭ medicĭ aŭ pretinsŭ şi aŭ probatŭ că mâncarea cărniĭ crude este maĭ digestibile (lesne de mistuitu) şi maĭ folositóre organismuluĭ, de câtŭ carnea fértă, şi filosofiĭ aŭ probatŭ că este o barbariă ca să ferbemŭ pre boŭ, după ce 'lŭ amŭ omorîtŭ. De atuncĭ încóce, mulţi aŭ începutŭ a nutri copiĭ lorŭ debilĭ cu carne crudă tăiată în bucăţĭ micĭ (ca tăieţeiĭ), alţĭ aŭ mâncatŭ cu preferinţă şuncĭ crude şi salame crude. Totŭ ce era crudŭ, era applaudatŭ şi căutatŭ.

Darŭ éccă că sciinaţa naturală a venitŭ în dillele nóstre şi a arruncatŭ o mare spaĭmă în inima adoratorilorŭ cărniĭ crude, şi fiindŭ-că acestŭ obiectŭ este fórte importantŭ din punctulŭ de vedere alŭ igieneĭ publice, 'lŭ vomŭ tracta aicĭ ceva maĭ pre largŭ.

Este o regulă generale în Natură ca fie-care fiinţă organică (o plante saŭ unŭ animalŭ) trebuiă să fiă produssŭ de'o altă fiinţă care sémănă. Dintr'o rosă nu póte să éssă o altă plantă de câtŭ érăşĭ o rosă, dintr'unŭ leŭ nu póte să se nască de câtŭ unŭ puiŭ de leŭ. Daccă semănămŭ în pămîntŭ orzŭ, scimŭ maĭ 'nainte de sigurŭ că va eşi éră orzu şi nu ovăzŭ séŭ altŭ-ceva. Acéstă lege se numesce în sciinţa naturală legea origineĭ fiinţelorŭ organice Acéstă lege (ca maĭ tóte legile în lume) are şi ea esceptţiunile eĭ; dar lucru curiosŭ, pre cândŭ legile ómenilorŭ facŭ câte-o-dată esceptiunĭ pentrŭ ceĭ marĭ, Natura a făcutŭ în acéstă lege a eĭ, o esceptiune pentru ceĭ micĭ; adecă pentru unele fiinţe animale fórte inferióre şi fórte simple. Domniĭ R. Owen, Quatrefage, Sieboldŭ şi Kiuchenmaister aŭ făcutŭ studiĭ fórte interesante în privinţa aceştia şi aŭ probatŭ că essistă în Natură nişte fiinţe animale la care fiulŭ nu sémână de locŭ cu tatălŭ, nicĭ nepotu cu fiu, nicĭ nepotŭ cu strănepotu ba âncă la unele, strănepotulŭ sémână érŭ ca strămoşulŭ şi aşa semânarea familieĭ revine regulatŭ după a patra generaţiune. Acestŭ fenomenŭ curiosŭ eĭ 'l-aŭ numitŭ schimbarea generaţiuneĭ. În timpulŭ cu totulŭ modernŭ, Domnu Kiuchenmaister a arrăttatŭ că acéstă schimbare a generaţiuneĭ urméză şi ea o lege constantă care depinde de medinlŭ în care primulŭ animalŭ se desvoltă Să dămŭ aicĭ despre acésta câte-va essemple instructive.

Este sciutŭ că oile suntŭ prinse câte o-dată de o pătime fórte curiósă; adecă oiea pătimeşte începe a se învîrti împregiurulŭ eĭ, ca o rótă împregiurulŭ ossieĭ, saŭ maĭ bine ca unŭ danţuitoriŭ de valsŭ şi acéstă învîrtire rotătoare nu încetédă până la mórtea animaluluĭ. — Tăindŭ o óie care a muritŭ de acéstă patimă (tournĭ) s'a găssitŭ în tr'unŭ locŭ alŭ creerilorŭ săĭ unŭ felŭ de animalŭ micŭ rotundŭ ca o băşică unflată numită Cysticercus, care a mâncatŭ acéstă parte a creerilorŭ. Assemenea s'a sciutŭ de multŭ că în intestinele (maţele) câineluĭ, trăesce unŭ felŭ de panglică (Cenurus), darŭ în muşchiĭ saŭ carnea porculuĭ se ţinŭ unŭ felŭ de limbricĭ (Trichina) de forma uneĭ aţe care nu seamănă nicĭ cu panglica câineluĭ. Negreşitŭ că vădîndŭ cine-va aceste treĭ animale, o să dică că suntŭ treĭ felurĭ de fiinţe distincte provenindŭ din differiţi părinţĭ, darŭ acumŭ să scie că aceste treĭ felurĭ de fiinţe animale suntŭ de unŭ singurŭ feliŭ saŭ speciă; însă loculŭ unde se desvoltŭ şi trăiescŭ, influe asupra formaţiuneĭ lorŭ; astŭ-felŭ, că ouele unuĭ cysticercus sfericŭ de óie, intrîndŭ în corpulŭ unuĭ câine, devine panglică (cenurus) şi tóte aceste ouă intrândŭ în corpŭ unŭ porcŭ, se desvoltă într'unŭ altŭ-felŭ şi devine unŭ limbricŭ ca aţa (trichina) apoĭ ouăle de limbricĭ (trichina) de porcŭ saŭ de panglică (cenurus) de câine, intrîndŭ în corpulŭ uneĭ óie, revine la

forma lorŭ primitivă și devine din noŭ animale rotunde saŭ cysticercus.

Acéstă mare și frumósă descoperire sciinţifică, n'are numaĭ unŭ interessŭ purŭ sciinţificŭ, ci și unŭ imensŭ interessŭ practicŭ, precumŭ vomŭ vedea acumŭ.

În Europa era unŭ obiceiŭ (la noĭ essistă și acumŭ) cândŭ o óie móre de patima învîrtireĭ, păstorulŭ aruncă cadavrulŭ eĭ câĭnelorŭ seĭ; darŭ câĭnele mâncândŭ capulŭ acesteĭ oĭ, bagă în corpulŭ seŭ, ouăde cysticercus care se desvoltă acolo și devine panglică de câĭne (cenurns); darŭ ouăle acesteĭ panglice eșindŭ din corpulŭ câĭneluĭ, împreună cu escrementele salle (balega) și să respîndescŭ pe câmpŭ, apoĭ cândŭ pe urmă vre-o óie saŭ unŭ porcŭ pasce pe câmpŭ, aceste ouă intră în corpulŭ oilorŭ și se schimbă în cysticercus în creeriĭ lorŭ saŭ că devine Trnchina în maţele acestorŭ porcĭ. Eacă unŭ cercŭ viţiosŭ care face ca unde să arunce câĭnelorŭ capulŭ oilorŭ mórte de învîrtire, acolo acéstă patimă nu póte înceta nicĭ o dată de la óie, ci din contră să perpetuă acolo ca unŭ răŭ statornicŭ și fórte vătămătoriŭ pentru agricultură și crescerea oilorŭ

Darŭ este aicĭ și o altă cestiune multŭ maĭ importantă, fiindŭ-că se raportă la ómeni, căcĭ s'a probatŭ acumŭ că unŭ omŭ mâncândŭ carne crudă de porcŭ unde se afflă Trachine, acestŭ omŭ póte să dobîndéscă și ellŭ însușĭ în carnea luĭ acestŭ urîtŭ parasitŭ, să aĭbă suferinţe lungĭ și grelle și să móră de o mórte durerósă și terribile.

Eacă în privinţa aceasta, unŭ faptŭ cu totulŭ modernŭ.

În anulŭ trecutŭ s'a priimitŭ în spitalulŭ civilŭ de la Lipsca, o fată mare, servitórea unuĭ măcelarŭ, care a arătatŭ semnele bóleĭ typhus saŭ lîngóre, însă avea nisce simptome deosebite neesplicabile pentru o lingóre obicinuită; adecă în momentele limpede striga și sĕ văeta de durerea terribilă în mușchĭ și nu era în stare să misce mâĭnile și piciórele, care părea că eraŭ paralisate. După mórte eĭ, mediculuĭ D-ru. Zänker făcândŭ autopsie a găssitŭ maţele și toţĭ muschiĭ eĭ pătrunșĭ de nenumeroșĭ vermĭ din felul trichineĭ; apoĭ făcândŭ cercetare, a găssitŭ că această fată a mâncatŭ cu 3 septămâoĭ maĭ nainte, carnea de porcŭ bântuită de Trichine. La acéstă cercetare, totŭ acestŭ medicŭ a aflatŭ că și stăpînul eĭ măcelariŭ (care a mâcatŭ și ellŭ carnea acestuĭ porcŭ) a remassŭ și ellŭ bolnavŭ de atuncĭ, văitîndu-se de durerea și de paralisie a muschilorŭ, însă ellŭ fiindŭ de o stare robustă a scăpatŭ.

Eacă la ce vă espune unŭ omŭ cândŭ mânca carnea de porcŭ crudă.

Darŭ nu numaĭ porcŭ, ci și boiĭ suntŭ supușĭ d'a avea în corpulŭ lorŭ limbricĭ trichene, și ómeniĭ cariĭ mânca acéstă carne crudă potŭ să dobîndéscă și eĭ trichine în corpulŭ lorŭ.

Așa raportă Doctorulŭ Knox de o epidemie de panglică care s'a întîmplatŭ la unŭ orașŭ în Anglia, din causa câmeĭ animalelorŭ umplută cu aceste părăsite.

Darŭ Doctorŭ Küchenmaister a mersŭ și maĭ departe. Ellŭ a cerutŭ de la guvernulŭ Elveţianŭ permissiune de a face experimente cu corpulŭ unui criminelŭ condamnatŭ la mórte prin Guillotine s'a datŭ omuluĭ acesta de mâncatŭ câte-va dille naintea essecuţiuneĭ luĭ, pâine și șunci crude luate din adinsŭ dunŭ porcŭ care avea trichine. Condamnatulŭ nesciindŭ acestea, a mâncatŭ cu poftă mare din aceste șunce și a cerutŭ însă maĭ multŭ. Apoĭ îndată după ce 'ĭ a tăiatŭ capulŭ prin Guillotine, Doctorulŭ Küchenmaisterŭ făcândŭ autopsiă asupra corpuluĭ săŭ, a gasitŭ in intestinele salle, multe panglice în differite stărĭ alle desvoltăriĭ lorŭ, împreună și cu ouă de trichine neclocite încă. Acésta a fostŭ faptulŭ cellŭ maĭ doveditorŭ că din ouăle de trichine de porcŭ cari intră în corpulŭ omuluĭ prin mâncarea carneĭ crude bolnave, se face în corpulŭ luĭ panglice.

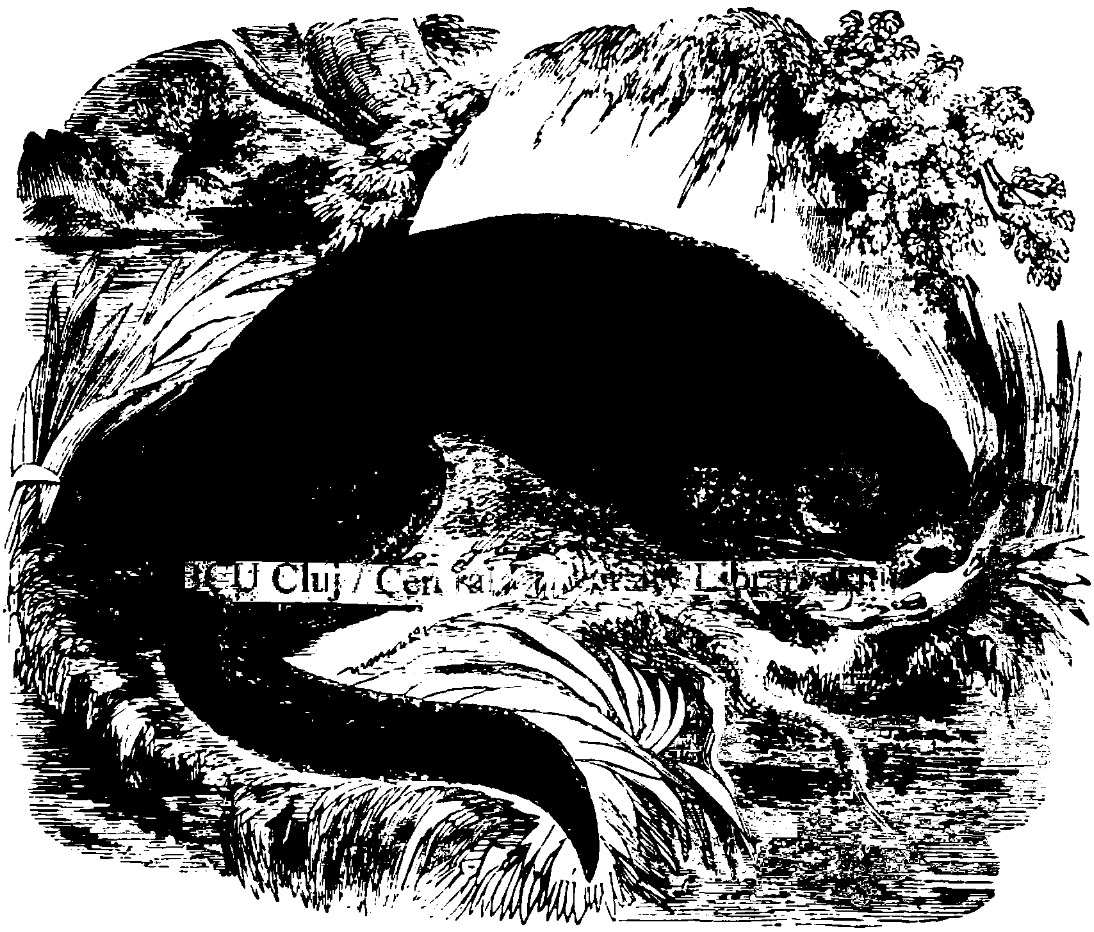
Tóte acestea nu se întâmplă cândŭ omulŭ mănâncă carnea férte chiarŭ fiindŭ bolnavă, căcĭ fertura strică și omóră ouăle și elle numaĭ potŭ să se desvolte,

Eccă că arta culinare s'a restabilitŭ éră în tótă onórea sa. Oameniĭ civilisaţĭ (și cine nu pretinde a fi civilisatŭ acumŭ în Europa?) se temŭ și numaĭ vorŭ să mănânce carne crudă și bucătăria a remassŭ éră unŭ obiectŭ fórte importantŭ nu numaĭ pentru gurmanzi, ci și pentru ómenĭ de sciinţa, care în dillele nóstre aŭ făcutŭ studiĭ profunde, despre aceia ce se urmédă în aceste camere indispensabile pentru orĭ-cine (bucăterie), precumŭ se vorŭ convingŭ lectoriĭ noștriĭ cândŭ vorŭ citi o seriă de articole ce preparămŭ pentru dânșiĭ și care vorŭ purta titlulŭ de "Chimia și filosofia bucătărieĭ."

B.

VIDRA SAU LUTRA.

Tótă lumea cunósce acea blană frumósă cu părŭ lucitor, de colóre óchese care este atit stimată de către blănarorĭ, și care o numesc la noĭ Vidre (o coruptiune de lutra din limba latină). Animalulŭ care dă acéstă blane și care 'l presintămŭ în aleturata figură, sémănă, în fáptura sa c'un dichorŭ; are unŭ corpŭ lungŭ cilindriric o códă ascuțită, labe scurte cu o peliță între degete pentru a putea nota 'n apă. Capulŭ Vidreĭ este scurt, comprimatŭ și nasulŭ e micŭ turtitŭ, urechĭ scurte care au un capac ce le închide ca să nu intre apa într'însele, căcĭ vidra este un animalŭ acuatic (d'ape) care se ține pe malurile rîurilorŭ și a lacurilorŭ; acolo se bagă în nisce găurĭ saŭ în trunchiurĭ d'arburĭ secĭ ce se află p'acolo. Dioa ședŭ ascunse la culcușulŭ lorŭ, dar nóptea, maĭ cu sémă cândŭ e luna plină, mergŭ dupe prada lorŭ care consistă în pescĭ și racĭ. Elle sciesă 'nóte bine și ăs râmaie cât-va timpŭ sub ape, chiar cândŭ suprăfața laculuĭ saŭ a rîuluĭ este acoperit sus cu giața, vidra înótă bine sub giață și nu móre de înecăciune cumŭ s'ar fi întîmplat aceasta negreșit la fie care altŭ animal cu sânge caldŭ.

Vidra (Lutra vulgaris).

Suntŭ doă spece de Vidre una cea comune (lutra vulgaris, presentată în aleturata figură) este d'o colóre ochése, pe burta ceva albișior, are o lungime de 2-3 picióre, dar códa este 1 piciorŭ lungu, părulŭ este scurtŭ dar lucitor, și blana eĭ e preciuită. Pictoriĭ 'șĭ face penele (pinsele) de la aceștĭ părĭ. Patriea eĭ suntŭ țările moderate și nordice ale Europeĭ, însă și acolo se găsesc numaĭ în țările maĭ pucin cultivate și populate d'ómenĭ, unde ómenĭ nu se ocupă cu vînatŭ după unŭ asemenea articolŭ lucsos.

Specia a doua (Lutri lutris) este de doă orĭ maĭ mare de câtŭ cea precedintă: picióre le de dindărăt suntŭ prea scurte adică ca de 2—3 orĭ maĭ scurte de cât corpu. Blana eĭ este négră și lu-

citóre ce cotifea și acéstă blană este cea maĭ preciuită din tóte blănurile lumeĭ; căcĭ o *singure* pele de vidră de acéstă specie, costă până la o sută de ducațĭ (galbenĭ). Ea se găsesce fórte rarŭ numaĭ în marea polare între Asia și America și din ḑi în ḑi se împucinédă încă maĭ multŭ. Așia dar aceia ce au vanitatea purta blănurĭ scumpe să se grăbéscă a 'șĭ cumpera blana d'acestŭ felŭ de vidră care peste puçin o să se *stingă* cu totulŭ dupe fața pământuluĭ.

B.

ALESSANDRU DE HUMBOLDT.

Cetindŭ într'unŭ ḑiarŭ germanŭ edatŭ în annulŭ 1857 descriptiunea *uneĭ visite* făcute celebruluĭ bărbat Alessandru de Humboldt a căruĭ viéță este plină de virtute, întreprinseĭ totŭ de odată și o interpretațiune a acesteĭ descripțiunĭ în limba română care după a mea opiniune n'arŭ produce nicĭ o daună.

Eacă darŭ cumŭ începe acéstă inscripțiune:

„Din causa multelorŭ visite de care acestŭ „bărbatŭ este împovăratŭ, ellŭ a găsitŭ de cuviin„ță de a ține óre-care ordine. Fiă-ce străinŭ „care doria de a face cunoscință cu acestŭ învĕ„țatŭ trebuia a se adressa către dînsulŭ maĭ ân„tăiŭ prin scrisorĭ, 'și daca din întîmplare s'a ac„ceptatŭ visita i se distribuia unŭ biletŭ scrissŭ „de însușĭ mâna luĭ, a căruĭ scrisóre ieroglifică „este fórte greŭ de descifratŭ. Se ḑice că în căl„lĕtoriĭ Humboldt obicnuia de așĭ face schitele „salle pre o tablă întinsă pre genunchĭ și că ell„se servia în scriere maĭ cu deosebire cu litteri„le latine. Rîndurile nu păstraŭ totŭ-de-una o li„niă dréptă, ci litterile se afflă cândŭ maĭ giosŭ, „ast-felŭ în câtŭ multe cuvinte suntŭ chiarŭ pen„tru amiciĭ luĭ nisce teme nedescifrabile, cari ân„că până acumŭ aŭ addusŭ pre mulțĭ la despera„re. Scrierea luĭ caracteristică, dară nicĭ de cumŭ „caligrafă, conține, în sine ca unŭ vasŭ murdarŭ „sciința cea prețiósă. Tóte epistolele luĭ, chiarŭ „și cea maĭ neînsemnată, testéză spiritulŭ cellŭ „mare și cultura umană a mareluĭ învĕțatŭ.

„O ast-felŭ de epistolă, avuĭ fericirea de a „accepe și eŭ, care me invită la Alessandru de „Humboldt și la ora defiptă mă afflaĭ înaintea ca„seĭ din Brandeburgŭ, pre care acestŭ învĕțatŭ „locuia âncă de multŭ timpŭ.

„Cu ânima palpitândŭ mĕ urcamŭ pre scări„le ce conducea în Belle-Etage, și cândŭ în an„ticameră mĕ susprinse îndată unŭ sentimentŭ de „respectŭ, ca și cum aveamŭ să vorbescŭ cu re„gele, și într'adevĕrŭ în domeniulŭ spirituale A„lessandru de Humboldt este unŭ prințŭ născutŭ „prin voința Creatoreluĭ; domnia sa se întinde „preste totŭ pămîntulŭ și numele sĕŭ se pronun„ță cu mirare și venerare în celle maĭ depărta„te locurĭ alle pămîntuluĭ. În acestŭ momentŭ ellŭ „mi se păru ca unŭ Augustŭ în sensulŭ cellŭ maĭ „înaltŭ. Îndată începuĭ a cugeta la căllĕtoria sa „sciințifică prin Africa, prin înălțimele Asieĭ, la „trecerea sa preste Ande, preste Chimborațo la vi„sitarea crateruluĭ, și a vulcanilorŭ vĕrsătorĭ de „focŭ; totŭ de odată 'mĭ adusseĭ aminte, câ spi„ritulŭ luĭ cellŭ adîncŭ a afflatŭ adîncimile océ„nuluĭ și a măsuratŭ celle maĭ marĭ înălțimĭ alle „pămîntuluĭ, a detterminatŭ puterile Natureĭ, a mă„suratŭ legile eĭ și a trasŭ *cercurĭ magnetice* de „la unŭ punctŭ allŭ Universuluĭ până la altulŭ. Ellŭ „mi se păru acumŭ ca un Napoleone, cuceritoriŭ, „vingătoriŭ, și în acellașŭ timpŭ și legislatoriŭ. „Apropierea unuĭ atare bărbatŭ într'adevărŭ ne in„suflă totŭ de odată unŭ *ce înaltŭ* și frumosŭ și „uidată putemŭ cunnósce minoritatea nóstră și mă„rimea omenireĭ la care totŭ omulŭ e datoriŭ să „să se siléscă a ajjunge.

„Pre lîngă cugetările melle, maĭ 'mĭ remasse „âncă timpŭ de a arunca câte o privire repede „și în giurulŭ meŭ. Anticamera în care me aflam „era umplută de passerĭ, de pescĭ și de animale „maritime din zone streine; giurŭ împreigurŭ se afflă „o mulțime de instrumente fisicale și astronomice „și aparatulŭ, cu care acestŭ mare naturalistŭ des„coperi minunile Creațiuneĭ. Pre păreță se aflaŭ „unele imaginĭ de differite specie; în scurtŭ totulŭ „correspundea cu caracterulŭ și occupațiunile po„sessoriuluĭ, care'lŭ prepara la scopurile sélle cel„le marĭ.

„Dupe ce așteptaĭ câte-va momente aicĭ, „eși servitoriulŭ care deschiḑindŭ ușa mă condu„se prin biblioteca acestuĭ mare învățatŭ în ca-

„mera luĭ de priimire. De ocamŭ dată tótă aten- „țiunea mea se diseptă cu esclusiune numaĭ la „persóna mareluĭ învățatŭ Humboldt. Unŭ bă- „trânŭ amicale și plecatŭ mieșĭ înainte și mă „priimi cu o bucuriă fórte mare și adevărată. „La excusiunea mea pentru libertatea ce mio lua- „semŭ de alŭ visita 'mĭ răspunse cu unŭ zîmbetŭ „fórte incurăgiătoriŭ și cu incetulŭ mă confunda „în petrecerea acésta, care pentru mine va remâ- „nea o memoriă eternă. Într'acestea nu întârdiaĭ „de a 'mĭ însemna bine și figura acestuĭ bărbatŭ „Figura luĭ nu este mare, picĭórele și mânele 'ĭ „suntŭ fine. Capulŭ este accoperitŭ de unŭ părŭ „albŭ ca argintulŭ și fruntea'ĭ este lată. Ochiĭ „săĭ suntŭ vineți și purĭ cu tótă bătrînețea cea „adîncă. Împregiuriulŭ buzelorŭ luĭ jócă unŭ zîm- „betŭ plăcutŭ, plinŭ de finețe, care însă este nu- „maĭ resultatŭ sciinței și allŭ esperiețeĭ. În tim- „pulŭ conversațiuneĭ Humboldt stă cu ochiĭ direp- „tați și 'șĭ ridică din cândŭ în cândŭ capulŭ, zîm- „bindŭ c'unŭ aerŭ de totŭ amicale.

DEMETRIU N. PREDA.

Geografia Zoologică

sau

legile după care suntŭ distribuite animalele pre suprafaçia globuluĭ

ART. II.

Am dis în numerul precedent că animalele nu sunt respîndite din întîmplare pe suprafaçia pământuluĭ, ci a presidat o lege la acéstă înțeléptă distribuțiune, dar astă lege se modifică óre-cum prin circumstanțele (împregiurările) care regulézǎ disseminațiunea spicielor. Aste circumstanțe sunt de două felurĭ: unele țin de natura chiar a animaluluĭ, altele țin de cause ce'ĭ sunt streine. În numărulŭ cellorŭ dântâiŭ vom însemna desvoltarea putereĭ locomotive (mișcătóre): speciele care trăescŭ ficsate pe pămîntŭ, saŭ care nu possedă de câtŭ instrumente neperfecte pentru locomoțiune, nu ocupă de câtŭ o porțiune fórte restrînsă pe suprafaçia globuluĭ comparatŭ cu speciele alle căror mișcări de translațiune suntŭ repedĭ și energice; așia pîntre animalele terrestre passerile suntŭ care ne vor offeri celle maĭ multe esemple de specie cosmopolite și pîntre animalele acuatice cetăceiĭ și pesciĭ. Reptiliile din contra suntŭ cea maĭ mare parte cantonate în limite strâmte; tot assemenea este și pentru ceĭ maĭ mulțĭ mollusch și crustaceĭ. Instinctul care împinge pe unele animale a schimba periodic clima contribue a determina respândirea acestorŭ speciĭ; și acest instinct esistă la celle maĭ multe animale într'unŭ modŭ maĭ multŭ saŭ maĭ pucin desvoltatŭ.

Pîntre circumstanțiele streine animaluluĭ, și óre cumŭ accidentale, care concură a aduce acellașĭ resultat, vom însemna maĭ ântâiŭ influința omuluĭ; și ca să dămŭ publiculuĭ o idie esactă ne va fi de ajjunsŭ un micŭ numărŭ de essemple. Calulŭ 'șĭ trage origina din stepele Asieĭ centrale, și în epoca descopeririĭ Americeĭ nu se afla în Lumea Nuoă nicĭ unŭ animalŭ de specia acésta; Spanioliĭ 'lŭ aŭ transportatŭ cu dînșiĭ într'o epocă care nu se urcă dincolo de treĭ secolĭ, și astădĭ, nu numaĭ locuitoriĭ din acest vast (nemărginitŭ) continent, de la golfulŭ Hudson până la pămîntulŭ de focŭ possedă caĭ în abondanțiă, dar aste animale saŭ obicnuitŭ acolo cu viața selbatică și trăescŭ în trupe nenumărate. Totŭ așia este și do boulŭ nostru domestic transportatŭ din Lumea Vechie în cea Nuoă s'a înmulțitŭ într'atâtŭ, în câtŭ, în unele părțĭ alle Americeĭ meridionale se face asupra lorŭ un vânatŭ activŭ, cu scopŭ d'a procura locuitorilorŭ pieĭ destinate pentru fabricația teletinurilorŭ. Cânele a fostŭ assemenea pretutindenea companionulŭ nedespărțitŭ allŭ omuluĭ, și putem adăoga încă în numărul animalelorŭ cosmopolite șiórecile, care se pare a fi originarŭ din America, s'a întinsŭ în Europa în secolul medianŭ și se găsesce acum până în insulile Oceanieĭ. Curcanulŭ are origina luĭ în India, de unde s'a respânditŭ într'o mare parte a globuluĭ. Totŭ așia este și de maĭ multe alte animale.

În unele casurĭ animalele aŭ putulŭ sări barierĭ naturale fórte difficile și a se respândi p'un spațiŭ maĭ multŭ saŭ maĭ pucinŭ considerabilŭ pe suprafaçia globuluĭ, prin ajjutorulŭ circumstanție-

lorŭ a căroră importanţie pare maĭ ântăiŭ fórte mică, ast-felŭ sunt mişcarea unuĭ fragmentŭ de ghiaţă saŭ de lemnŭ târâtŭ de curanţĭ la distanţe adessea fórte însemnătóre; aşia nimicŭ nu e maĭ comunŭ de câtŭ d'a'ntâlui în mare la sute de leghe departe de uscat, plante marine, criptogame, numite fucus, pe suprafaçia apeĭ şi servândŭ de punct de reazemŭ micilorŭ crustaceĭ ne capabilĭ prin eĭ înşişĭ a se transporta în notŭ departe de ţărmurile unde aŭ luatŭ nascere. Marele curantŭ maritimŭ care eşindŭ din golful Mecsiculuĭ merge pe marginea Americeĭ septentrionale până la Terra Nuova, pe urmă se dirige către Islandia şi se coboră către insulile Asore târasce adesea până pe tărîmurile Europeĭ trunchiurĭ de arborĭ ce Missilipsi a smuls din părţile celle maĭ depărtate din Lumea Nouă şi lea cărat până la mare. Orĭ, aste lemne suntŭ adesea în găurile de larve de insecte pe care se pot lipi ouă de mollussŭ saŭ de pescĭ etc. Passerile assemenea contribuesc la respândirea fiinţelorŭ viĭ pe suprafaçia globuluĭ şi acesta într'unŭ modŭ fórte bizarŭ: adesea aste animale nudigeră (mistuescŭ) óăle ce înghitŭ, şi dîndule afară la distanţiĭ considerabile de punctulŭ unde lea găsitŭ, transportă ast-felŭ departe germeniĭ uneĭ rase necunoscute până atuncĭ în ţerrile unde le depunŭ şi se desvoltă.

Cu tóte aste midlóce de transportŭ şi alte circumstanţie propriĭ a favorisa assemenea respândirea specielorŭ, nu suntŭ de cât prea pucine animale cosmopolite (care pot trăi pretutindenea), şi cea maĭ mare parte dintr'aceste fiiaţe este cantonată în regiunĭ destulŭ de limitate. Cândŭ studie cine-va circumstanţiele care se pottŭ oppune progressuluĭ lorŭ înţellege prea bine că trebue să fie aşia. Darŭ astŭ studiŭ este departe d'a ne da o esplicaţie mulţiumitóre pentru tóte casurile de circumscripţiune limitată a uneĭ specie. Şi adesea nu este cu neputinţă a devina pentru ce unele animale remânŭ mărginite într'o localitate cândŭ nimicŭ nu pare a se oppune le propagaţiunea lorŭ în localităţile vecine.

Orĭ-cumŭ va fi, obstacolile (împedicările) la disseminaţiunea geografică a specielorŭ suntŭ uneorĭ mecanice, altă dată fisiologice; şi p'între celle dântâiŭ putemŭ cita maĭ ântâiŭ mările şi lanţurile de munţĭ 'nalţĭ. Pentru animalele terrestre, într'adevărŭ, mările d'o óre care întindere suntŭ în generalŭ o barieră peste care n'arŭ putea trece, cu tóte astea amestecarea a duoe faune deosebite este totŭ dauna cu atâtŭ maĭ intimă cu câtŭ regiunile de care ţinŭ, suntŭ maĭ apropiate geograficesce, saŭ suntŭ puse in communicaţiunĭ prin ţerrĭ intermediare. Aşia Oceanulŭ Atlanticŭ împedecă speciele proprie Americeĭ tropicale d'a se respândi în Africa, în Europa saŭ în Asia; şi fauna Lumeĭ Nuoe este cu totulŭ deosebită d'aceea a vechiuluĭ continentŭ lăsândŭ la oparte latitudinile celle maĭ către nordŭ de la polulŭ borealŭ; dar acolo continentele se apropie, America nu se desparte de Asia de cât prin strimtórea luĭ Beringŭ şi se află legată cu nordul Europeĭ prin Groenlanda şi Islandia; aşia într'acestŭ locŭ amestecile zoologice aŭ putut să se facă maĭ lesne, şi într'adevărŭ, se află aicĭ specie comune pentru amândoue lumile: ast-felŭ suntŭ ursulŭ albŭ, renulŭ, Castorŭ, Ermina, Eretele pelerin, Vulturulŭ cu capulŭ albŭ ect. Înaltele lanţurĭ de munţĭ constitue ast-felŭ barierĭ naturale, care oprescŭ adessea dispersiunea specielor şi împedică amestecarea faunelorŭ propriĭ la nisce regiunĭ zoologice vecine Aşia celle doue cóste alle Andelorŭ sunt locuite de Speciĭ din care cea maĭ mare parte suntŭ deosebite între dînsele; şi insectele din regiunea brasiliană, spre es. suntŭ maĭ tóte deosebite d'acellece se găsescŭ în Peru şi 'n Nuoa Grenada.

Respândirea animalelor marine trăindŭ aprópe de ţermurĭ este împedecată totŭ assemenea prin configuraţia geografică a globuluĭ; dar aicĭ, este uneorĭ unŭ lungŭ şirŭ de ţerrĭ, alte orĭ o întindere nemărginită de mărĭ care se oppune la împrăstierea specielorŭ. Astŭ-felŭ celle maĭ multe din animalile Mediteranieĭ se află şi în partea europénă a Atlanticeĭ, dar şi aŭ putut să ajjungă pînă şi în mările Indieĭ, de care Mediterane este despărţită prin istumul Suez şi n'aŭ pututŭ să străbată maĭ multŭ Oceanul ca să se respândéscă pe ţermurile Lumeĭ Nuoe.

Circumstanţiele fisiologice care ţintesc a otărî deosebitele faune, suntŭ şi maĭ numeróse; dar aceea care se presintă maĭ întâiŭ este fără îndoială, temperatura ne egală a deosebitelorŭ rigiunĭ alle globuluĭ. Suntŭ speciĭ care potŭ sufferi aşia debine frigulŭ polarŭ saŭ căldura fropicală: omulŭ şi câinele spre esemplŭ; dar suntŭ altele care subt acest rapportŭ suntŭ maĭ pucin favorisate de Natură, şi care nu prosperé, saŭ chiarŭ nu potŭ esista de câtŭ subt influinţa uneĭ temperature de-

terminate. Astŭ-felŭ maĭmuțele care se propagŭ (înmulțescŭ) în regiunile tropicale mor maĭ totd'auna de ofticā cândŭ se aflā espuse la frigulŭ și la umiditatea climeĭ nóstre; pe cândŭ renul învățat cu asprimea lungilorŭ și frigurósselorŭ erne din Laponia suffere de căldura la Petresburg și în general móre repede sub influința unuĭ clime temperate. — Dintr'acesta resultă că în maĭ multe casurĭ differințele de climĭ, suntŭ în destulŭ elle singure ca să oprésca speciele în mersulŭ lor de la nord la surd saŭ de la regiunile ecuatoriale către polĭ. Influința temperatureĭ asupra economieĭ animale ne esplica assemenea, de ce unele specie remânŭ cantonate în munțĭ fora se se depărteze în localitățĭ analoge. Scimŭ, într' adevărŭ, că temperatura descresce în raportŭ că înălțimea locurilorŭ asupra niveluluĭ apelorŭ, și prin urmare animalele care trăesc la înălțimĭ marĭ n'ar putea să se cobóre la țesurĭ ca să intre într'alțĭ munțĭ fără să trécă țerrĭ unde temperatura este multŭ maĭ înaltă de câtŭ aceea a locuințeĭ lor obicnuite. Lama spre esemplŭ, se aflā în câmpiile de la Peron și dela Chilĭ aședate la o înălțime d'aprópe patru saŭ cincĭ miĭ milurĭ d'asupra niveluluĭ mări și se întinde spre sud până la estremitatea (marginea) Patagonieĭ; dar nuse aflā nicĭ în Brasilia, nicĭ în Mecsicŭ pentru că n'ar fi putut ajjunge acolo, fără să se cobóre, în regiuĭ fórte calde pentru constituțiunea eĭ.

Natura floreĭ și a fauneĭ preesistînd într'o regiune a globuluĭ influe assemenea prin usurpația sa asupra specielor ecsotice. Așa răspăndirea gândacilor de matasse este limitată (mărginită) prin dispariţiunea dudilorŭ peste óre care grad de latitudine; cochenilia nu se póte respăndi din colo de zona unde cresc cacteele; și carnassierele celle marĭ care nu se nutresc cu pesce numaĭ potŭ trăi în regiunile (țerrile) polare, unde producțiunile vegetale suntŭ fórte serace ca să nutréscă un numer însemnat de patrupede erbviore.

Ne ar fi lesne a 'mulțĭ essemplele acestor raporturĭ necessariĭ între esistența uneĭ specie animale într'unŭ loc óre-care și esistenția óre-cărorŭ condițiĭ climaterice, fiologice saŭ zoologice; dar spaciulŭ ne lipsesce pentru a întra în aceste amănunte și considerațiunile ce amŭ espus până aicĭ mi se pare că potŭ fi de ajjunsŭ ca să dea publiculuĭ o idee generală despre modul cu care Natura a respândit speciele animele pe deosebitele puncturĭ alle globuluĭ nostru; și ca să împlinimŭ scopulŭ ce ne amŭ propus, nu ne maĭ remâne de câtŭ a arunca o privire de ochĭ asupra resultatelor adusse de deosibitile circumstanțiĭ despre care am vorbitŭ până acumŭ, adică asupra stăreĭ actuale a distribuțiuneĭ geografice a ființelorŭ însuflețite; acesta va fi subiectul articoluluĭ viitor.

COMMUNICAȚIUNĬ SCIINȚIFICE MICĬ.

Unŭ anunciatorŭ allŭ cutremuruluĭ. Deja Japponedíĭ aŭ făcutŭ observațiune ca Magnetulŭ perde din forța luĭ cândŭ este să se întâmple unŭ cutremurŭ. Basatŭ pe acestea, eacă ce aŭ făcutŭ. În fie-care orașŭ mare, se aflā unŭ magnetŭ, mare atîrnatŭ care pórtă o greutate. Subŭ magnetŭ pe pămîntŭ, se aflā unŭ clopotŭ mare. Cândŭ este să vie unŭ cutremurŭ, magnetulŭ pierdîndŭ forța sa, nu maĭ póte să ție greutatea, care cade și lovesce pe clopotŭ și produce unŭ sunetŭ tare. Cândŭ orășeniĭ audŭ acestŭ sunetŭ, fugŭ din casele lorŭ ca să nu fie sdrobițĭ sub ruinele lorŭ; fiindŭ ca acolo cutremurele suntŭ în genere fórte violente și multe orașe s'a făcutŭ în puține momente, nisce grămedĭ de ruine.

Unŭ arborŭ care dă seŭ. Espedițiunea sciințifică trimisă de către guvernulŭ austriacŭ pe fregata de resbelŭ anume „Novara" ca să ocolésca tot pământulŭ, între altele aŭ găsitŭ la unŭ locŭ în Oceania un arborŭ care dă seŭ (Stigelia sebifera), care este întrebuințat pentru facerea lumînărilorŭ. Așia darŭ, pe lîngă arborĭ care pórtă pâine (Arctocarpus), saŭ care dă lapte (Galactodesdron) saŭ ceară (Ceraxglon), se aflā și arborĭ care dă seŭ.

TYPOGRAPHIA DIN PASSAGIUL ROMÂNŬ.